

INDIVIDUELL DOKUMENTATION I FÖRSKOLAN

– ATT FÖLJA DET ENSKILDA
BARNETS LÄRANDE I EN
GRUPPORIENTERAD MILJÖ

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Malin Bengtsson
Marie Karlsson

2021-FÖRSK-G131

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskollärarytbildning för pedagogiskt verksamma

Svensk titel: Individuell dokumentation i förskolan – att följa det enskilda barnets lärande i en grupporienterad miljö

Engelsk titel: Individual documentation in preschool - to follow the individual child's learning in a group-oriented environment

Utgivningsår: 2021

Författare: Malin Bengtsson och Marie Karlsson

Handledare: Agneta Thörner

Examinator: Pia Nordgren

Nyckelord: förskola, dokumentation, utveckling, lärande, individnivå

Sammanfattning

BAKGRUND

I och med revideringen av svenska förskolans läroplan 2010 förstärktes utvärderingsuppdraget i förskolan. Enligt läroplanen har förskollärare ansvar för att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt följs, dokumenteras och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål.

SYFTE

Syftet med examensarbetet är att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentation av det enskilda barnets utveckling och lärande utifrån frågeställningarna. Hur beskrivs dokumentationen av det enskilda barnets utveckling och lärande i förskolan? och Vad är det som dokumenteras i arbetet med att dokumentera det enskilda barnets utveckling och lärande enligt studiens förskollärare?

METOD

Studien har utgått ifrån en kvalitativ metod och den undersökningsmetoden vi använt oss av i studien är self-report. Det deltog 9 förskollärare från 6 olika förskolor i 4 olika kommuner.

RESULTAT

Resultatet visar att den individuella dokumentationen i förskolan görs utifrån både planerade aktiviteter och spontana situationer och att det förekommer flera metoder för dokumentation vilka främst väljs utifrån situationens förutsättningar och vad förskollärarna vill fånga i dokumentationen. Förskollärare i vår studie beskriver dokumentation av gruppaktiviteter som ett vanligt tillvägagångssätt för att fånga även det enskilda barnets utveckling och lärande. Resultatet visar också att mål inom läroplanens område omsorg, utveckling och lärande är de mål som oftast dokumenteras.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1 Syfte	4
2. BAKGRUND	5
2.1 Att följa barns utveckling och lärande ur ett historiskt perspektiv	5
2.1.1 Dolda observationer av barns utveckling	5
2.1.2 Observation genom dialog	5
2.1.3 Fokus vid observation och dokumentation	6
2.2 Dokumentation av barns enskilda utveckling och lärande i förskolan	7
2.2.1 Verktyg för dokumentation av barns enskilda utveckling och lärande	7
2.2.2 Dokumentation utifrån en till en-situationer	8
2.2.3 Dokumentation utifrån planerad eller spontan undervisning	8
2.2.4 Barns görande eller lärande i fokus	9
2.2.5 Ämnesinriktad dokumentation	9
2.2.6 Dokumentation med förskolans förutsättningar eller barns förmågor i fokus	10
2.3 Sociokulturellt perspektiv på kulturella redskap som kunskapsförmedlare	10
3 METOD	11
3.1 Self-report	11
3.2 Urval	12
3.3 Genomförande	12
3.4 Analys/Bearbetning	13
3.5 Studiens tillförlitlighet	13
3.6 Forskningsetik	13
4 RESULTAT	14
4.1 Att använda dokumentationsredskap	15
4.1.1 Redskapsval beroende av fokus	15
4.1.2 Redskapssval beroende av tillgänglighet	16
4.1.3 Styrning till förutbestämda redskap	16
4.1.4 Utmaningen att hinna se och dokumentera det enskilda barnet	17
4.2 Dokumentationens innehåll	18
4.2.1 Individens behov	18
4.2.2 Individens eget utforskande	18
4.2.3 Individens kunskaper	19
4.2.4 Individ i verksamhetens tema och projektarbete	20
4.2.5 Individ i verksamhetens mål	20
4.2.6 Gemensamt fokus vid dokumentation	21
	2

4.2.7 Utmaningen att välja vad som skall dokumenteras	22
4.3 Resultatsammanfattning	22
5 DISKUSSION	23
5.1 Resultatdiskussion	23
5.1.1 Redskap för dokumentation	23
5.1.2 Dokumentationens innehåll	24
5.2 Metoddiskussion	27
5.3 Didaktiska konsekvenser	27
REFERENSLISTA	29
BILAGOR	31
Bilaga 1 Missivbrev	31
Bilaga 2 Self-report	32
Bilaga 3 Samtyckesblankett	39

1. INLEDNING

I och med revideringen av svenska förskolans läroplan 2010 förstärktes utvärderingsuppdraget i förskolan. Enligt läroplanen har förskollärare ansvar för att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt följs, dokumenteras och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål.

Att arbeta med dokumentation av barnets utveckling och lärande i förskolan har i flera studier visat sig vara utmanande (Holmberg 2015, s.20; Elfström 2013, s.246; Emmoth 2014, s.106). Framförallt ställer sig förskollärare undrande till vilket fokus de skall ha i arbetet med dokumentationen. Enligt Eidevall (2013, s.12) är det enligt skollag och att läroplan tydligt att förskolan skall dokumentera det enskilda barnets lärande och utveckling men menar att hur detta skall gå till är mer oklart. Rädslan hos pedagoger för att dokumentation av barnets lärande och utveckling på individnivå skall leda till individuella bedömningar har enligt Eriksson (2016 s.150) bidragit till att en del förskolor istället inte alls dokumenterar det enskilda barnets lärande och utveckling, vilket i sin tur leder till att det inte finns någon grund för att utvärdera verksamheten då underlag saknas för att ta reda på hur barnets kunnande förändrats och hur de val vi gjort påverkat möjligheten att lära just detta.

Detta är någonting vi själva kan känna igen från vår egen erfarenhet som yrkesverksamma i förskolan. Att hitta vägar för att dokumentera det enskilda barnets lärande och utveckling i en verksamhet som till skillnad mot skolan inte har uppnåendemål utan strävansmål är många gånger en utmaning. Vi menar precis som Elfström (2013, s.246) beskriver att det är en stor utmaning för förskolan är att hitta en egen väg att kunna bedöma barnets förändrade kunnande i förhållande till utbildningens förutsättningar utan att tappa öppenheten för det oväntade och oförutsägbara.

Vi ska utifrån dessa perspektiv undersöka på vilket sätt förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentationen av barnets lärande och utveckling på individnivå i förskolan.

1.1 Syfte

Syftet med examensarbetet är att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentation av det enskilda barnets utveckling och lärande.

Till syftet formuleras det två frågeställningar:

- Hur beskrivs dokumentationen av det enskilda barnets utveckling och lärande i förskolan?
- Vad är det som dokumenteras i arbetet med att dokumentera det enskilda barnets utveckling och lärande enligt studiens förskollärare?

2. BAKGRUND

I detta kapitel kommer vi utifrån artiklar, avhandlingar och annan litteratur redogöra för både ett historiskt och nutida perspektiv kring dokumentation av barns utveckling och lärande i förskolan, vilket har varit till grund för vår studie. Nedan redovisas forskningen som vi har funnit utifrån följande rubriker. *Att följa barns lärande och utveckling ur ett historiskt perspektiv och dokumentation av barns utveckling och lärande i förskolan.*

2.1 Att följa barns utveckling och lärande ur ett historiskt perspektiv

Att följa och observera barns utveckling och lärande inom svensk barnomsorg har en lång tradition. I denna del av uppsatsen kommer vi att belysa tidigare forskning med avseende på förskolans arbete när det gäller att följa barns lärande och utveckling och vad som varit i fokus vid detta arbete ur ett historiskt perspektiv.

2.1.1 Dolda observationer av barns utveckling

I den Fröbelinspirerade barnträdgården som växte fram i Sverige under tidigt 1900-tal beskriver Johansson (2016, s.46) hur det var förskollärarens uppgift att följa barnets naturliga utveckling och kunna välja rätt material för att möjliggöra detta. För att kunna se och följa barnets utveckling observerades barnet i verksamhetens olika moment och under lång tid kom observationer att vara den metod som dominerat förskolans verksamhet när det kommer till att följa barnets utveckling och lärande. Enligt Holmberg (2015, s.26) utfördes observationerna utan barnets medverkan och oftast med distans till den situation som observerades. Under 1950-60-talet förekom det att barn observerades utifrån observationsboxar som utrustats med fönster där det bara gick att se från ett håll (one-way-screen). I dessa boxar kunde förskollärare stå och med hjälp av olika observationsprotokoll dokumentera barnen.

2.1.2 Observation genom dialog

I samband med barnstugeutredningen (SOU 1972:26) förändras synen kring förskolläraren som en osynlig observatör genom ett ökat intresse för dialogpedagogiken. Dialogpedagogiken utgick från de tre begreppen jagutveckling, kommunikation och begreppsbyggnad. Objektivitetsbegreppet ifrågasätts och framträdande blir istället att kunna skapa inlevelse i barnets villkor (Johansson, 2016, s.48). Synen på barnet flyttas enligt Johansson (2016, s.48) från en behavioristisk utvecklingspsykologisk tolkningsram till en mer social och personlighetspsykologisk grund och samtalet med barnet under observationer blir viktigt.

Från att tidigare observerat barn med distans blev dialogen med barnet en viktig del av observationen. Det tidigare arbetssättet med observationsboxar kritiseras och istället för att med protokoll observera barnen utifrån skulle förskollärare komma nära barnet genom dialog och sedan utifrån samtalet tolka och analysera dessa möten (Holmberg 2015, s.26). Från att tidigare observera barn beskriver Lenz Taguchi (2000 s.92) hur det i betänkandet *utbildning i samspel* (1975) förekom kritik mot de tidigare utvecklingspsykologiska och behavioristiska observationer som tidigare förekommit i förskolan. Här menas det att de tidigare metoderna vid observation och de åtgärder som dessa resulterar i hade fokus mot individens yttre beteende och i alltför liten utsträckning försöker analysera och tolka orsakerna bakom. Emmoth (2014, s.8) beskriver hur det i Barnstugeutredningen (SOU 1972:26) noga fanns beskrivet hur ofta observationer skulle genomföras utifrån barnens ålder och också hur länge varje observation skulle pågå.

2.1.3 Fokus vid observation och dokumentation

Under det tidiga 1900-talet var det enligt Johansson (2016, s.46) barnens spontana lek som observerades av förskolläraren. Genom att följa barnet i leken kunde förskolläraren se om barnet tagit till sig och bearbetat det innehåll som planerats och genomförts, om temat varit fåret skulle förskolläraren kunna se att barnet på olika sätt lekte och pratade kring fåret. Syftet med detta var för att se hur barnet tagit till sig arbetet men också för att få ett kvitto på förskollärarens duglighet. Om förskolläraren var skicklig skulle barnen vara så fulla av intryck att de inte kunde låta bli att uttrycka detta i lek.

Under 1930-talet i samband med att den barnpsykologiska forskningen tagit fart förekom det att barnpsykologiska forskningsinstitut kopplades till förskolor. Den naturligt givna utvecklingen låg till grund både för observationer och förskolans pedagogik. Det huvudsakliga syftet med observationerna var att kunna få kunskap om enskilda barn och identifiera vilken hjälp barnet skulle kunna behöva för att genomgå en normal utveckling (Johansson, 2016 s.47).

I samband med barnstugeutredningen och det ökade intresset för dialogpedagogiken under 1970-talet beskriver Johansson (2016, s.48) hur synen på barnet från en behavioristisk utvecklingspsykologisk tolkningsram ändrar fokus till en mer social- och personlighetspsykologisk grund vilket också påverkar synen på barnobservationer. Barnets sociala utveckling och förmåga att bearbeta tankemässiga stimuli gavs ett större fokus under förskollärares arbete med att följa barnets utveckling och lärande. Det görs också menar Emmoth (2014, s.8) kontinuerliga observationer av hur barnet målar, vad det ställer för frågor, man tittar på hur de målar och vilken typ av sociala kontakter barnet har med andra barn och vuxna. Leken observeras och tolkas enligt Johansson (2016, s.49) under denna tid alltmer utifrån psykoanalytisk teoribildning och lekobservationerna tolkas i symboliska termer. I barnstugeutredningen påtalas även vikten av att observera barnets motoriska utveckling och samordningen av kroppsdelar som öga-handkoordination. Hur barnen hanterar uppmärksamhet vid social respons och även sinnesstimulans samt talutveckling är andra

områden som lyfts som viktiga att följa (Emmoth 2014, s.9). Under 1980-talet kan man enligt Holmberg (2015, s.27) också se att förskollärarens roll för barnets lärande och utveckling ges ett större utrymme i observationer och dokumentation kring barnets utveckling och lärande. Förskollärarens förhållningssätt och hur det påverkar lärandet blir en viktigare del av observationernas innehåll och fokus.

Under 1990-talet visar forskning (Holmberg 2015 s.27; Johansson 2016, s.50) att utvecklingspsykologins tankar återigen växer sig starkare inom förskolans arbete med dokumentation av barns utveckling och lärande. Från att under 1970-80-talet ha arbetat med att observera barn utifrån en social- och personlighetspsykologisk grundsyn blir det som under den första delen av 1990-talet vanligt att observera barns brister och avvikelser från normen. De analyser som gjordes av barns beteenden kopplades enligt Holmberg (2015, s.27) till ärftliga eller genetiska problem snarare än till den egna verksamheten och de normer som rådde på förskolan. Enligt Lenz Taguchi (2000, s.105) kan detta kopplas till de allt intensivare kraven på dokumentation och utvärdering som under denna tiden kom till följd av en långtgående decentralisering av den statliga och kommunala verksamheten. Johansson (2016, s.50) menar att en skillnad mellan de utvecklingspsykologiska observationerna som görs under 1990-talet mot tidigare är att dessa nu görs under vardagssituationer, som t ex vid barns fria lek, i motsats till observationerna till de mer styrda situationerna på 1930- till 1960-talen.

2.2 Dokumentation av barns enskilda utveckling och lärande i förskolan

I denna del av uppsatsen kommer vi att redovisa senare forskning kring hur dokumentation av det individuella barnets utveckling och lärande utförts sedan införandet av kapitlet uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolans reviderade läroplan från 2010 (Lpfö 10, 2010) kom.

2.2.1 Verktyg för dokumentation av barns enskilda utveckling och lärande

Forskning visar (Vallberg Roth 2012, s,76; Holmberg 2015, s.29; Johansson 2016, ss.28-29) att det finns en stor variation av dokumentationsformer i förskolans pedagogiska verksamhet. Exempel på dessa kan vara foto, skrift, ljudregistrering, film, digitala dokument, portfolio, intervjuer, samtal, IUP (individuella utvecklingsplaner) och pedagogisk dokumentation. Det förekommer också standardiserade skattningsverktyg och dokumentationsredskap som tex. TRAS, vilket står för tidig registrering av språkutveckling och är ett kartläggningmaterial där pedagoger i förskolan noterar och följer barnets språkutveckling utifrån ett cirkeldiagram, Steg-Vis, vilket är ett undervisningsprogram för barn i 4-6 ålder som är inriktat på att utveckla barns sociala och emotionella förmågor och START, vilket är ett undervisningsprogram för barn i 1-3 åringar med inriktning på värdegrundsfrågor.

Det framkommer från flera håll en viss kritik mot att använda sig av standardiserade tester för att dokumentera det enskilda barnets lärande och utveckling i förskolan. Eidevald (2013, s.46) ifrågasätter dessa metoder och menar att det finns en risk att det endast är barnens förmågor och inte de förutsättningar som förskolan erbjuder barnet för att kunna lära och utvecklas som kommer med i bedömningarna. Han lyfter även det faktum att förskolans syfte med dokumentation på individnivå inte skall förväxlas med syftet att dokumentera i skolan. I skolan skall dokumentationen visa på huruvida barnet når uppsatta kunskapsmål medan dokumentationen i förskolan handlar om att få fatt i förskolans verksamhet och dess kvaliteter.

Elfström (2013, s.246) menar att bedömningarna sällan tar med sammanhanget kring barnet utan riktar sitt fokus mot individen. Att kunna arbeta med att göra bedömningar av barns förändrade kunnande i relation till vad verksamheten erbjuder utan att tappa öppenheten för det oförutsägbara och oväntade verkar enligt Elfström (2016, s.246) vara ett stort utvecklingsområde för förskolan som helhet.

2.2.2 Dokumentation utifrån en till en-situationer

Emmoth (2014, s.90) beskriver hur det går att se två huvudkategorier av hur dokumentationen av barnets lärande och utveckling är strukturerat. Den första kategorin visar på ett arbetssätt där förskolepedagoger dokumenterar och observerar alla enskilda barn på förskolan för att vara säkra på att de ser alla barn. För att säkerställa att alla barn blir sedda och ges lika möjligheter att utforska material samt att underlätta för pedagogerna att tolka barnets uttryck kunde Lindgren (2020, s.139) i sin studie se att förskolepedagogerna arrangerade en till en-situationer med ett barn och en pedagog. Detta är någonting som står i kontrast till förskolans kulturhistoriska grupporienterade arbetssätt och skulle kunna tolkas som en strategi för att kunna möta upp de ökade kraven på förskolan att dokumentera varje enskilt barns förändrade lärande och utveckling. Den andra kategorin som Emmoth (2014, s.90) kunde se var förskolepedagoger som inte följer utveckling och lärande hos barn i gruppen utan endast följer några av barnen och då oftast barn som väckt funderingar hos pedagogen.

2.2.3 Dokumentation utifrån planerad eller spontan undervisning

Dokumentation i förskolan görs både spontant och planerat men enligt (Lindgren 2020, ss. 50-51 Sheridan,Williams,Sandberg 2012, s.15) är dokumentation som visar planerade aktiviteter och i förväg valda situationer vanligast förekommande.

I de planerade situationerna som dokumenterades kunde Lindgren (2020, s.139) urskilja två olika förhållningssätt hos pedagogerna. Det första förhållningssättet gick ut på att ställa fram material för att sedan avvakta barnets egna initiativ. De vuxna intar här ett avvaktande förhållningssätt och därmed förväntas materialet mediera mening och leda till ett lärande hos barnet och barnet fick på egen hand utforska materialet och förväntades på så sätt utveckla ett lärande som pedagogerna dokumenterade för att kunna synliggöra. En utmaning vid det här

tillvägagångssättet kunde vara att barnet inte visade materialet något intresse och blev passiv vilket innebar att det inte blev möjligt att fullfölja uppdraget att dokumentera varje barns lärande vilket var syftet med aktiviteten. Det andra förhållningssättet som användes handlade om att mer tydligt rikta och styra barnets lärande mot ett visst mål.

Lindgren (2020, s.124) menar att pedagogerna visar en ambivalens kring hur mycket det skall utgå från och följa barnen intresse och hur mycket det själva skall styra mot ett visst innehåll. Dokumentationerna görs till viss del tillsammans med barnen men vad, hur och varför någonting dokumenteras verkar i de flesta fall vara pedagogernas val.

2.2.4 Barns görande eller lärande i fokus

Att arbeta med dokumentation av barnets utveckling och lärande i förskolan har i flera studier visat sig vara utmanande (Holmberg 2015, s.20; Elfström 2013, s.246; Emmoth 2014, s.106). Framförallt ställer sig förskollärare undrande till vilket fokus de skall ha i arbetet med dokumentationen samt i de efterföljande reflektionerna och detta kan väcka känslor av oro och osäkerhet. Sheridan, Williams och Sandberg (2012, s.25) menar att det i arbetet med dokumentation av barns lärande och utveckling går att se en förändring från tidigare av vad som är i fokus vid dokumentationen av barnets utveckling och lärande i förskolan. På grund av en ökad medvetenhet om läroplanens avsikter beskriver förskollärare att de utvecklat metoder för att kunna synliggöra barnets lärande i förhållande till läroplanens mål istället för som tidigare utföra en dokumentation som i större utsträckning var inriktad på en berättande beskrivning av förskolans aktiviteter. Lärarna menar enligt (Sheridan, Williams, Sandberg 2012, s.16) att de använder läroplanens mål både som utgångspunkt för sitt arbete med barnen och som utgångspunkt för vad som ska dokumenteras i förhållande till barns inläring och utveckling. Både Johansson (2016, s.161) och Lindgren (2020, s.43) menar dock att de i sina studier kan se att barnets görande är det som oftast hamnar i fokus när pedagoger i förskolan dokumenterar barnets lärande och utveckling. I några av dokumentationerna som gjordes var barnens utveckling av förmågor och självständighet i fokus, det kunde vara utveckling i förmågan att klättra i träd, ta på sig kläder etc. När pedagoger diskuterar vad som skall dokumenteras är det formen och proceduren som är framträdande och mer sällan vilket lärande, hur lärandet sker och förskolans roll i lärandet i relation till läroplanens mål. Även Emilsson och Pramling-Samuelsson (2012, s.77) pekar på att när barnets görande blir det som dokumenterades och om fokus i dokumentationen ligger på vad barn gör och kan skulle detta också kunna leda till på vad barnet är och kan respektive inte är och kan, och att detta då kan placeras som egenskaper i det enskilda barnet.

2.2.5 Ämnesinriktad dokumentation

Lindgren (2020, s.143) visar i sin studie hur ämnesinriktade kunskapsuppdrag får företräde framför socialt lärande i frågan om vad som dokumenteras i förskolans verksamhet. Som ett exempel tolkas oftare ett barns agerande i rutschkanan som ett utforskande kring friktion framför perspektivet att barnet utvecklar sin turtagningsförmåga. En av anledningarna till

detta menar Lindgren (2020, s.154) kan vara att språk, naturkunskap, teknik och matematik premieras av politiker och ger status i internationella mätningar, kanske skulle det också kunna vara så att de ämnesinriktade kunskapsmålen i läroplanen upplevs som det lättast mätbara. Både Lindgren-Eneflo (2014, s.143) och Lindgren (2020, s.141) menar att det finns en utmaning inom förskolans arbete med dokumentation där barnets lärande i ökad grad ses som uppdelade ämnen med fokus på skolämnesinriktade kunskaper. Förskolans uppdrag handlar om en helhetssyn där samtliga målområden bildar en helhet och ett ökat fokus på ett individuellt ämnesrelaterat lärande skapar spänningar gentemot förskolans tradition där gruppen är i fokus och det sociala samspelet och tematiska lärandet framhållits.

2.2.6 Dokumentation med förskolans förutsättningar eller barns förmågor i fokus

Sheridan, Williams och Sandberg (2012, s.26) och Insulander-Svärdemo (2014, s.78) menar att det i förskolans arbete med dokumentation av barns lärande och utveckling går att se dokumentation med ett sociokulturellt synsätt som liksom förskolans läroplan bygger på, där fokus riktas på barnets lärprocesser i förhållande till förutsättningarna för lärande som ges i förskolans miljö. I det sociokulturella perspektivet beskrivs samspel med andra som en avgörande faktor i barns utveckling enligt Säljö (2014 s.90) som också menar att barn inte endast lär i speciella lärandesituationer, utan lärandet är någonting som sker hela tiden.

Sheridan, Williams och Sandberg (2012, s.26) och Insulander-Svärdemo (2014, s.78) kunde i sina studier också se dokumentation med en utvecklingspsykologisk inriktning där dokumentationen fokuserar på vad barn kan och inte kan. Trots att läroplanens mål är strävansmål kunde det verka som en del av förskollärarna såg dem som mål att uppnå. Sheridan, Williams & Sandberg (2012, s.78) visar på exempel i studien när förskollärare menade att barnen skulle kunna förstå innebörden av antal och kunna räkna till fem. För att se hur långt barnen kommit i denna utveckling dokumenterade förskolläraren och analyserade deras kunskap och förståelse kring detta.

2.3 Sociokulturellt perspektiv på kulturella redskap som kunskapsförmedlare

Säljö (2005, s.24) menar att vi enligt Vygotskij använder oss av medierande redskap i allt som vi gör. Detta är redskap som vuxit fram ur historien och är avgörande för hur vi använder vårt intellekt, vår kropp och hur vi samspelar med andra idag och påverkar vårt sätt att göra erfarenheter och att lära.

I ett sociokulturellt perspektiv uttrycker man detta som att redskapen medierar omvärlden för oss i olika aktiviteter. Detta innebär att människan är en kulturskapande och kulturbyggande varelse och det är med hjälp av kulturella resurser som hon förstår och agerar i världen. Säljö (2005, s.27). Medieringsbegreppet innebär att vi förhåller oss och samspelar med omvärlden

genom kulturella redskap och där fysiska och språkliga redskap är kulturella resurser som verksamt bidrar till att kunskaper och färdigheter lever vidare i ett samhälle. Vår kunskap om och förståelse av verkligheten inte är neutral och dessa förtolkade uppfattningar förs vidare av en generation till en annan genom de redskap som finns i en viss verksamhet,

En bärande ide inom det sociokulturella perspektivet på lärande är att länken mellan individ och kollektiv är de historiskt utvecklade redskap som förekommer och påverkar olika kulturella praktiker. Ord och språkliga resurser är redskap som gör det möjligt att kommunicera kunskaper och insikter till varandra vilket innebär att människor bär med sig tidigare generationers kunskap och inte på egen hand behöver göra alla erfarenheter som är viktiga utan kan få dem förmedlade utifrån vad andra hört, läst och varit med om. Detta är en viktig förutsättning för att färdigheter och kunskaper skall kunna föras vidare mellan människor och generationer.

Med tiden kan man enligt Säljö (2005, s.240) se hur lärande och kulturella redskap förändras under historiens gång vilket visar på att utveckling av kulturella redskap är en ständigt pågående process. Lärandet i en sociokulturell bemärkelse innebär att människor under tid ökar sin förmåga att använda sig av valda delar av den information och den erfarenhet som ingår i samhällets kollektiva minne i sina egna aktiviteter.

3 METOD

I följande kapitel presenteras vilken metod vi har använt oss av i vår datainsamling, vilket tillvägagångssätt samt vilka urval vi gjort. Vi presenterar även hur vi analyserat och bearbetat vårt insamlade material samt hur vi förhållit oss till forskningsetiska regler.

3.1 Self-report

Då syftet med undersökningen har varit att ta reda på förskollärares erfarenheter och individuella upplevelser har vi valt att använda self-report som kvalitativ metod. Vid genomförandet av denna studie pågår i samhället en pandemi, vilket innebär att folkhälsomyndigheten rekommenderar att vi undviker att träffa nya kontakter för att begränsa smittspridning av Covid-19 i samhället. Därför har vi valt göra en self-report som vi genom att lämna ut dessa till rektorerna kan förmedla vidare till respondenterna, vilket tillåter oss att få in respondenternas svar på ett smitt säkert sätt.

Self-report är ett frågeformulär med öppna frågor som enligt Davidsson (2007, ss. 70-72) kan beskrivas som en metod vilken används för att undersöka olika individers upplevelser och erfarenheter av ett specifikt fenomen. I en self-report ges respondenten en uppgift att genom text eller att teckna en bild beskriva ett ämne som valts ut som fokus. Fördelarna med att använda sig av self-report som verktyg när syftet är att undersöka hur individen beskriver ett fenomen är att respondenten ges tid att reflektera och formulera sina svar. Då det inte finns någon möjlighet att ställa följdfrågor eller förklara vid svars tillfället är det av stor vikt hur frågorna är formulerade för att få svar på det som är syftet. Frågorna i en self-report bör också

vara formulerade så det blir respondentens erfarenheter, upplevelser och uppfattningar kring ett fenomen kommer i fokus.

3.2 Urval

I studien deltog 9 förskollärare från 6 olika förskolor i 4 olika kommuner. Vi har i vår studie valt att endast dela ut self-report till utbildade förskollärare och inte till annan pedagogisk personal i förskolan. Detta är ett val vi gjort då det enligt läroplanen (Lpfö 18, 2018) är förskollärarens ansvar att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt följs, dokumenteras och analyseras. Vår urvalsstrategi kan enligt Christoffersen & Johannessen (2020, s.55) kallas ett homogent urval då deltagarna i studien har liknande centrala kännetecken utifrån utbildning och arbete i förskolan och studien ger en möjlighet att belysa dem för att hitta likheter och skillnader.

Vid urvalet av förskollärare använde vi oss av ett bekvämlighetsurval (Bryman 2018, ss. 243-244) då vi valde att vända oss till förskollärare som vi tidigare kommit i kontakt med men som vi dock inte hade tidigare kunskap kring hur dessa förskolor bedrev sitt arbete med att dokumentera det enskilda barnets utveckling och lärande. Bekvämlighetsurval var en strategi vi använde oss av då vi vid första kontakt med flera rektorer på slumpvis valda förskolor upplevde att det var svårt att få deltagande förskollärare pga hög arbetsbelastning. Vi valde då istället att vända oss till rektorer på förskolor vi tidigare varit i kontakt med. Av 14 stycken utlämnade self-report fick vi in totalt 9 stycken.

3.3 Genomförande

För att komma i kontakt med respondenterna ringde vi samt skickade mejl till flera rektorer och beskrev vårt uppdrag och vad vår studie om för att underlätta hanteringen av att söka upp respondenter. Tillsammans med att vi lämnade ut self-reports fick respondenterna ett personligt informationsbrev samt en samtyckesblankett. I informationsbrevet tydliggjorde vi syftet med vår studie, samt information om studiens genomförande och vilka etiska förhållningsregler vi förhåller oss till. Respondenterna fick sedan en vecka på sig att besvara frågorna innan vi skickade ut en påminnelse. Self-reporten besvarades för hand och lades sedan ner i ett vitt kuvert som vi lämnat ut tidigare för att vi anonymt skulle kunna hämta in svaren. Svaren raderas efter uppsatsens avslutande.

3.4 Analys/Bearbetning

När vi bearbetade vår analys valde vi att ta inspiration ifrån Davidsson (2008, ss.74-75) han beskriver att ett vanligt sätt att analysera self-reports och det är att utgå från Georgis analysmodell. Georgis analysmodell innehåller fem steg. Det första steget i analysmodellen innebär att forskaren läser igenom texterna och försöker bilda sig en helhetsförståelse. Så till

att börja med djupläste vi igenom alla self-report svaren flera gånger och efter ett tag kunde vi urskilja mönster ur respondenternas svar, det mönster vi letade efter var hur forskollärare dokumenterar och vad de dokumenterade. Innan vi startade denna process kodade vi alla self-reports med pseudonymer för att säkerställa anonymitet i det fortsatta arbetet. Det andra steget innebär att vi avgränsar och lyfter delar som kan fungera som viktiga inslag i framställningen av resultatet. Här började vi lyfta ut de två olika frågeställningarna vi hade och färgmarkerade dem vi valde olika färger för de olika frågeställningarna så vi enkelt skulle kunna se vart svaren hörde. När vi gjort det skrev vi sedan in dem i ett nytt dokument för att lättare få en överblick. I dokumentet kunde vi sedan hitta likheter och skillnader i de svar vi fått in. I det tredje steget bör forskaren avgränsa och ta bort överflödigt information, vid detta steget valde vi ut citat som vi hämtat från svaren vi fått in. I det fjärde steget knyter man an till det teoretiska perspektivet och använder vetenskapliga begrepp, vi valde att använda oss av medierande redskap och historiskt perspektiv. Vid det femte steget av Georgis analysmodell sammanställs resultatet och här arbetade vi med att synliggöra likheter, olikheter och gemensamma drag för att sammanställa resultatet.

3.5 Studiens tillförlitlighet

Roos (2014, s.51) menar att trovärdighet/validitet och tillförlitlighet handlar om att man samlat in tillräcklig mängd data för att kunna dra slutsatser av det. Här anser vi att vi har fått in många svar från olika förskolor och kommuner så att studien håller en god kvalitet och i vårt resultat av studien redovisar vi citat hämtade från våra self-reports för att läsaren själva ska kunna bedöma dess trovärdighet. Roos (2014, s.51) menar också att det är viktigt att man strukturerar sitt arbete noggrant så att man undviker att ta saker för givet och då inte får svar på sitt syfte. Vårt arbete har vi strukturerat upp med hjälp av Georgis analysmodell som är en modell som anses vara en vanlig modell att använda vid self-reports. Enligt Fejes och Thornberg (2019, s.278) kan det vid kvalitativa analyser finnas mänskliga fallgropar då det ställs ett högt krav på forskarens förhållningssätt och hur hon eller han influerar och influeras av aktörerna som ingår i studien. Vi bedömer att denna undersökning har en hög trovärdighet eftersom vi har varit två stycken som analyserat materialet och analysen stärks av många citat som påvisar det respondenterna har skrivit (Kihlström, 2007 s.47). Bryman (2018, s.470) påtalar att en studie behöver kunna styrkas och konfirmeras och att det resultat som samlas in inte bör ha påverkats av tidigare kunskaper eller egna värderingar.

3.6 Forskningsetik

Vid start av forskningsprojekt finns det fyra allmänna begrepp att förhålla sig till, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

För att tillgodose informationskravet som innebär att de personer som ska medverka i en studie skall informeras om syftet med studien hur den kommer att genomföras, vem forskaren är och hur den kan nås. Det skall vara frivilligt att delta och de kan närsomhelst avbryta. Vetenskapsrådet (2017) skriver att informationskravet innebär att de deltagande ska

informerar om sin roll i projektet samt om de villkor som gäller för deltagandet. De ska också informeras om att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst (Vetenskapsrådet 2017, ss.20-22). För att säkerställa detta skickade vi ut ett missivbrev till de som skulle delta i studien där all information står (se Bilaga 1).

För att säkerställa samtyckeskravet som innebär att de medverkande har rätt att bestämma hur länge och på vilka villkor som de vill delta i undersökningen och om det är någon som av något skäl väljer att avbryta sin medverkan kommer det inte att bli några negativa följder för denne. Bryman (2018, s.170) menar att deltagare i undersökningar måste godkänna om de vill delta, det vill säga de får själva bestämma över sitt deltagande. Vi gjorde så att vi skickade tillsammans med self-reporten ut en samtyckesblankett och alla som deltog i vår studie fick skriva under denna (se Bilaga 3).

För att tillgodose konfidentialitetskravet som innebär att de personer som deltar i undersökningen skall ges största möjliga konfidentialitet och vetenskapsrådet (2017, s.41) beskriver att ur ett konfidentialitetiskt perspektiv ska hänsyn till integriteten hos de medverkande i forskningen och att forskaren vidtar åtgärder för att skydda den personliga integritet och rätt till skydd mot insyn i sitt privatliv. Vi gjorde så att deltagarna i studien fick vara anonyma genom att vi avidentifierade svaren vi fick in och man kan inte finna någon koppling mellan svaren och individen. Efter att resultatet sammanställs förstördes originalhandlingarna. Varken vi forskare eller obehöriga kan återupprätta svaren och kodlistan förstördes efter kodning. Vi nämner heller inte vilka kommuner eller vilka verksamheter som ingår i studien.

För att tillgodose nyttjandekravet som innebär att de uppgifter som samlas in bara får användas i forskningssyfte. Vetenskapsrådet (2017, s.41) skriver om att materialet endast får användas till det tänkta ändamålet enligt nyttjandekravet. Vi gjorde så att resultatet som vi fick fram endast är till för att få en inblick i hur förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentation av det enskilda barnets utveckling och lärande. Resultatet är inte till för att jämföra eller syna någon av de verksamheter våra deltagare arbetar på.

4 RESULTAT

Under kapitlet resultat har vi sammanställt svaren som vi fått in utifrån de self-report som vi lämnat ut med syftet att få svar på *Hur beskrivs dokumentationen av det enskilda barnets utveckling och lärande i förskolan?* och *Vad är det som dokumenteras i arbetet med att dokumentera det enskilda barnets utveckling och lärande enligt studiens förskollärare?* I resultatet har vi i citaten använt oss av pseudonymer. En analys har utförts och resultatet har kategoriserats utifrån dessa rubriker: *Att använda dokumentationsredskap* och *Vad dokumenteras i förskolans individuella dokumentation.*

4.1 Att använda dokumentationsredskap

Av resultatet framgår det att dokumentationen av de enskilda barnets utveckling och lärande sker med hjälp av olika redskap. Det går att se kopplingar till historiskt medierande redskap som observation med anteckningar men också att digitala redskap har utvecklats till viktiga redskap för förskolan dokumentationsarbete. När förskollärarna själva styr över val av dokumentationsredskap framträder två olika utgångspunkter, redskapsval beroende av fokus och redskapsval beroende av tillgänglighet. Resultatet visar också att det i verksamheterna finns förutbestämda redskap där kommunen, rektorn eller förskoleområdet styrt upp ramar kring användande.

4.1.1 Redskapsval beroende av fokus

Resultatet visar att några av förskollärarna beskriver hur det väljer dokumentationsredskap utifrån vad det är som de vill att dokumentationen ska ha fokus på och vilken typ av situation om dokumenteras. Vid planerade aktiviteter framträder foto som det vanligast förekommande redskapet för dokumentation medan det vid spontana dokumentationer i större utsträckning är dokumentationens fokus som styr val av redskap.

Val av metod grundar sig på den typ av situation som ska dokumenteras.
har jag svårt att anteckna kan en ljudinspelning vara bättre. Vill jag se barnens kroppsspråk och rörelsemönster eller mitt eget agerande som pedagog kan filmning vara ett bra alternativ.(Elin)

Metoderna som vi har valt att använda oss mest av (foto, film, observation och anteckningar) passar olika bra vid olika tillfällen.(Karin)

Vid planerade aktiviteter vi har på förskolan dokumenterar vi mer med bilder medan vi i den fria leken dokumenterar mer genom att observera och anteckna.(Sofia)

Karin beskriver hur valet av dokumentationsredskap styrs av situationer där dokumentationen sker och här visar också Sofias uttalande att olika redskap används utifrån olika situationer. Elins uttalande visar på att val av redskap både beror på situationen som dokumenteras och vilket fokus som dokumentationen skall ha. Gemensamt för samtliga uttalanden är att de visar på att olika dokumentationsredskap förekommer i dokumentationsarbetet och att valet av dokumentationsredskap styrs utifrån situationen som dokumenteras och dokumentationens fokus. Traditionen att observera och anteckna, vilket varit historiskt vanligt förekommande, tycks kvarstå i förskolan trots att digitala redskap tagit allt större plats.

4.1.2 Redskapssval beroende av tillgänglighet

Ytterligare en gemensam faktor för val av redskap som framträder i resultatet är redskapets tillgänglighet. Då flera av de situationer som dokumenteras i förskolorna är spontana och görs

i stunden behöver redskapen vara lättillgängliga för att möjliggöra att dokumentationen kan ske.

Däremot upplever vi att samtliga av de nämnda metoder vi använder ligger nära till hands att använda sig av. Det finns nästan alltid en mobil med kamera i fickan eller i rummet, papper och penna är snabbt hittat. Jag tror vi att om vi använder oss av metoder som ligger nära tillhands dokumenterar vi oftare.(Karin)

Då "bevisen" för att vi börjar nå vissa mål kan dyka upp i ett resonemang mellan barnen vid spontana tillfällen lägger vi det på minnet och antecknar efteråt.(Elin)

Att ta bilder är enkelt och går snabbt vilket bidrar till att det är en metod som används mest.(Sara)

Karin beskriver genom sitt uttalande att genom att ha redskap som går att ha med sig och lätt finns till hands underlättar och ökar det förskollärares möjligheter att dokumentera. Vi tolkar Saras uttalande som att val av hennes val av redskap styrs utifrån att hon anser att fotografering är det som går snabbt och ligger lättast till hands att använda sig utav. Elin beskriver hur hon i situationen med barnet behöver lägga det som inträffar på minnet och göra anteckningen vid ett senare tillfälle. Här finns risken att dokumentationen inte sker eller att det kan bli svårt att exakt minnas det som inträffade och sades. Vi kan i resultatet se att då flera av de tillfällen av dokumentation som sker i förskolan är vid spontana situationer är redskapens tillgänglighet en förutsättning för att möjliggöra dokumentation.

4.1.3 Styrning till förutbestämda redskap

Förutom de val som förskollärarna själva gör av dokumentationsredskap att det på förskolorna också finns förutbestämda redskap. Resultatet visar att samtliga förskollärare i studien arbetar med digitala plattformar och gemensamma dokument i dokumentationsarbetet. På flera av förskolorna finns gemensamma bestämmelser för hur ofta den individuella dokumentationen skall publiceras i barnets enskilda lärlogg.

Vi dokumenterar också i en samtalsmall där vi lyfter individens utveckling utifrån vad som förmedlas på utvecklingssamtalet, ska vi kunna synliggöra barnet utifrån den mallen så behöver vi ha med oss de frågorna in när vi dokumenterar.(Petra)

Vi har en gemensam överenskommelse i området att vi skall använda Unikum och publicera ett kvalitativt gruppinlägg i månaden och fyra personliga inlägg/år.(Elin)

Vi använder X (ett dokumentationsverktyg som används i ett specifikt område – författarnas anteckning) där vi systematiskt dokumenterar varje barns lärande och utveckling under läsåret. Vi har fått till oss från rektor att publicera minst 2 inlägg/ termin på varje barn.(Carina)

Kommunen har bestämt att vi ska dokumentera i webbverktyg unikum. Där följer vi varje barns utveckling genom enskilda och grupp loggar.(Maria)

Petra beskriver hur mallen för utvecklingssamtalet styr fokus på den dokumentation som utförs. För att kunna besvara mallens olika områden behöver hon ha med sig dem som grund i sitt dokumentationsarbete. Maria, Carina och Elin beskriver samtliga hur de använder digitala plattformar för det enskilda barnets dokumentation. Av Elin och Carinas uttalanden kan vi se att det finns en styrning utifrån hur ofta som dokumentationen skall ske Maria beskriver också hur valet att använda en digital plattform är taget av kommunen och inget som hon själv kan styra över. Gemensamt för samtliga uttalanden är att de visar på redskap som förskollärarna styrs av och som fungerar som gemensamma ramar för dokumentationsarbetet.

4.1.4 Utmaningen att hinna se och dokumentera det enskilda barnet

En av utmaningarna som förskollärarna beskriver är tiden. I en stor barngrupp är det en utmaning att kunna fånga varje barns individuella utveckling och lärande. Själva dokumentationsarbetet ses också som någonting tidskrävande och flera av förskollärarna upplever svårigheter med att få tiden att räcka till. Vid framförallt den spontana dokumentationen upplevs det också svårt att hinna ta vara på situationen och hinna fånga stunden och ta tillvara på det där och då.

Även om det är vårt uppdrag så tar det mer tid att dokumentera även på en enskild nivå och inte bara på gruppnivå.(Sara)

Det kan vara svårt att fånga ögonblicket då det ofta är mycket som händer samtidigt i en barngrupp.(Elin)

Ja, det är svårt att hinna med och dokumentera, det händer mer än vi hinner vara med i. Att sedan ta sig tid för att skriva ner och formulera vad jag tolkar att barnet lärde sig i situationen som dokumenterades. Fångade jag verkligen det som barnet kan ha lärt sig?(Carina)

Att få tid till dokumentationsarbetet i förskolan kan också vara en utmaning eftersom vi behöver teckna precis i situationen för att minnas vad som hänt.(Sofia)

Hinner jag se alla barn? I gemensamma aktiviteter/upplevelser/undersökande har jag större chans att se hur de olika barnen tar till sig det som vi gör tillsammans men i det spontana eller friare sammanhangen är det svårare att följa alla barnen.(Maria)

Carina och Elin beskriver i sina uttalande hur det kan vara svårt att hinna vara i ögonblicket och dokumentera en enskild händelse i en stor barngrupp. Både Carina och Sofias uttalande visar också på utmaningen att få tid till att ta till vara på dokumentationen i nära samband med dokumentationstillfället så det som sägs blir korrekt återgivet. Vi tolkar Carina och Elins uttalande som att det i de situationer som de beskriver händer pågår olika aktiviteter i verksamheten. Maria beskriver hur hon upplever det under de planerade aktiviteterna är lättare att hinna dokumentera alla barn än vid de friare sammanhangen under dagen.

4.2 Dokumentationens innehåll

Utifrån resultatets framkommer att den individuella dokumentationen kan ha flera olika fokus och vara inriktad mot barnets egna behov, lärande och utforskande men också ha ett fokus på gruppens gemensamma arbete och satta mål.

4.2.1 Individens behov

Ett av de innehåll som framträdde ur förskollärarnas beskrivning av dokumentationen var dokumentation som fokuserade på lärande utifrån barnets individuella behov. I dokumentation som utgår från barnets egna behov beskrivs både dokumentation som syftar till att synliggöra behoven och dokumentation som visar det utvecklade lärandet. Dokumentationerna görs både spontant och planerat.

Det kan också vara så att vi vill fånga något som är väldigt betydelsefullt för det här barnet och där vi kan se att barnet gör framsteg, det kan vara så att det här barnet har kämpat länge med att försöka ta på sig ytterkläderna och äntligen lyckas eller börjat samspela med de andra barnen genom att erbjuda sin hjälp i olika situationer.(Elin)

Ibland dokumenterar vi svårigheter som barnen stöter på för att kunna arbeta med detta.(Sara)

Det kan såklart tilläggas att vi ibland bestämmer oss för att observera och dokumentera särskilda situationer eller aktiviteter för att få syn på framgångsfaktorer och hur vi kan arbeta för att skapa bästa förutsättningar för barn som behöver extra stöd.(Nina)

Elin beskriver hur dokumentationen fångar en förmåga som barnet utvecklat över tid utifrån ett behov som förskollärarna uppmärksammat. Sara beskriver i sin tur en dokumentation som har till syfte att synliggöra ett utmanande område för barnet som förskolläraren kan använda för att utmana och hjälpa barnet att klara. Nina ger i sitt uttalande en bild av hur dokumentationens fokus istället för på svårigheter synliggör vad som fungerar och hur verksamheten kan stötta de behov som kan finnas. Gemensamt för Elin, Sara och Ninas uttalande är att de alla syftar på dokumentation som utgår från barnets individuella behov och individuella utveckling.

4.2.2 Individens eget utforskande

Ett annat innehåll som går att se i resultatet är dokumentation som utgår från barnets eget utforskande. Denna typ av dokumentation beskriver förskollärarna sker spontant och fångar nya upptäckter och upplevelser. I arbetet med denna typ av dokumentation beskriver förskollärarna sig själva ofta som medforskande och delaktiga genom dialog och nyfikenhet.

Det är ofta när jag observerar att barnet utforskar något som kan ge barnet en ny koppling till något som hen inte gjort innan. Att jag försöker förutse att det kan bli en aha-upplevelse för barnet, att barnet

kan ha chans att se något nytt eller förstå något som den inte har förstått innan. Eller så dokumenterar jag något som barnet finner intressant och som hen är nyfiken på för att vid senare tillfällen kunna återkomma till det och se hur den nyfikenheten drivit barnet till att undersöka och försöka förstå något nytt.(Maria)

Dokumentationer kan ske i det spontana undersökandet som barnet gör själv, när vi delar den gemensamma upplevelsen och där jag får möjlighet att ta del av barnets tankar, funderingar och frågor.(Elin)

Maria beskriver i sitt uttalande hur hon i barnets utforskande dokumenterar situationer som kan ge möjlighet att ge barnet nya insikter och kopplingar. Elin beskriver hur hon aktivt är en del av utforskandet och vid dokumentationstillfället genom dialog får ta del av barnets upplevelse kring fenomenet som utforskas. Gemensamt för dokumentationen är att pedagogerna utgår från barnets fokus där pedagogerna är nära. Vad som skall dokumenteras är inte förutbestämt utan styrs av barnets utforskande i stunden. I likhet med 1970-talets dialogpedagogik är samtalet en viktig del av dokumentationstillfället.

4.2.3 Individens kunskaper

Dokumentationen kan också ha ett fokus på det individuella lärandet. Denna typ av dokumentation är kopplat till olika områden och utifrån förskollärarnas beskrivningar gör vi tolkningen att det främst rör sig om lärande som sker spontant och inte kopplat till planerade aktiviteter.

Vi dokumenterar bl a barnet i situationer som när de lärt sig kissa på pottan, ta på sig kläderna själv, lärt sig cykla eller bakat egna sandkakor.(Karin)

När barnen har fått en AHA upplevelse, t ex knäcker skrivkoden och skriver sitt namn eller hittar sin bokstav i alfabetet.(Carina)

Mest i den fria leken att man snappar upp barnen t ex när de undersöker saker eller bygger och konstruerar på olika sätt och hittar olika lösningar.(Carola)

Oftast handlar dokumentationen om att visa en utveckling hos barnet, vad de har lärt sig.(Sara)

Karin, Sara och Carinas uttalande beskriver situationer som dokumenteras där barnets utvecklande lärande visas. Ur Karin och Saras uttalande tolkar vi det som att det är den färdiga förmågan som är i fokus för dokumentationen och inte lärprocessen. Carolas uttalande visar på en situation i den fria leken där barnet löser en utmaning eller hittar nya sätt att konstruera. Gemensamt för uttalandena är att de beskriver dokumentationer som visar barnets utvecklande lärande.

4.2.4 Individ i verksamhetens tema och projektarbete

Ett innehåll som i resultatet framstod som det är vanligaste fokus på vid dokumentation var barnets lärande inom verksamhetens tema eller projektarbete. När förskollärarna beskriver

sitt arbete med dokumentation som utifrån ett gemensamt tema eller projektarbete skildrar de hur de här ofta utgår från ett grupperspektiv för att ur det lyfta det individuella lärandet.

En typisk situation skulle kunna vara att vi utgår utifrån vårt projekt vi arbetar med att skapa sammanhang för barnen där vi utmanar och använder oss av varandras erfarenheter kring förståelsen kring bokstävernas betydelse. Det innebär att vi genom olika aktiviteter kan skapa sammanhang för barnen att utmanas i.(Petra)

Om vi då ser en utveckling hos barnen inom området som rör vårt projekt genom deras sätt att resonera, tänka kring något eller göra så försöker vi fånga detta. Det kan exempel vara så att barnet i och med detta projekt börjar fundera kring vilket material något består av och vart det kan återvinnas.(Elin)

Metoden och tillvägagångssättet blir att vi skapar målstyrda processer för gruppen och sedan dokumenterar vi det i form av bild och skrivet för att sedan lyfta individernas behov och utveckling.(Petra)

Oftast dokumenteras våra temaarbeten som består av planerade undervisningstillfällen med gruppen.(Karin)

Petra beskriver i sitt uttalande hur hon dokumenterar med utgångspunkt i en planerad gruppaktivitet där gruppens olika erfarenheter bidrar till ett utmanat lärande och utifrån detta lyfter varje individ. Dokumentationen görs inte direkt med varje individ i fokus utan kopplingen till det enskilda barnet lärande sker i efterhand. Även Karin beskriver hur det är de planerade aktiviteterna på gruppnivå utifrån verksamhetens tema eller projektarbete som oftast är det som dokumenteras. Elins uttalande visar hur hon även utanför de planerade aktiviteterna uppmärksammar och dokumenterar barnets kopplingar till projektets mål. Karin och Petra beskriver planerade tillfällen med gruppen som utgångspunkt medan vi tolkar Elins uttalande att hon fångar lärandet att detta sker spontant och att det bara är det enskilda barnet tankar och reflektioner som är i fokus. Gemensamt för alla uttalandena är att det syftar på dokumentation utifrån ett tema eller projektarbete.

4.2.5 Individen i verksamhetens mål

Resultatet visar att en stor del av den dokumentation som sker har en tydlig koppling till i verksamheten gemensamt satta läroplansmål. Främst dokumenteras mål som är kopplade till de planerade aktiviteter som pågår i verksamheten. Det målområde som förskollärarna beskriver som det mest förekommande i dokumentationen är målområdet omsorg, utveckling och lärande då det är de mål som är vanligast förekommande i verksamhetens arbete

Mer ofta dokumenterar jag inom omsorg, utveckling och lärande och det är för att det är många av de målen som vi arbetar med i vår undervisning, både den planerade och spontana.(Maria)

Vi observerar och dokumenterar utifrån det aktuella fokusområde och läroplansmål som vi arbetar mot och för att få syn på varje barns utveckling och lärande använder vi oss av de kriterier och kännetecken som vi skrivit fram utifrån vårt valda läroplansmål.(Nina)

Det blir oftast mest fokus på omsorg, utveckling och lärande. Detta för att det nog är det som är mest konkret och det som man pratar mest om. Man har nog inte diskuterat de andra områdena i läroplanen lika djupgående och man har därmed inte samma förståelse för vad de innebär vilket i sin tur leder till att man utgår ifrån det man kan och vet.(Carina)

Både Maria och Carina beskriver att mål inom området omsorg, utveckling och lärande är det som de dokumenterar mest och de menar också att det är de läroplansmål som de arbetar mest med och som ges störst plats i verksamheten. Nina uttalande visar att dokumentationens fokus är riktad mot de bestämda mål som verksamheten valt ut att arbeta mot. Gemensamt för samtliga uttalanden är att de visar att dokumentationen görs med verksamheten valda läroplansmål i fokus.

4.2.6 Gemensamt fokus vid dokumentation

Resultatet visar att dokumentationen förutom att styras av målstyrda aktiviteter och spontant lärande till viss del också styrs av gemensamt dokumentationsfokus. Detta är fokusområden som flera av förskollärarna beskriver att kommunen, rektorn eller området som man arbetar i styr över. Det förekommer i beskrivningarna både fokusområden som är satta utan förskollärarna medverkan och fokusområden där förskollärare fått vara delaktiga genom att i mindre och större forum fått diskutera fram mål att fokusera på i arbete och dokumentation.

Vissa ramar tänker jag redan är givna på arbetsplatsen och i kommunen tex som samtalsmallen på vår plattform där vi skall lyfta och synliggöra individens utveckling. Den har färdiga frågor som kommunen vill att vi fokuserar på.(Petra)

Vi försöker här dokumentera utifrån de olika områden som lyfts på utvecklingssamtalet.(Carina)

Vår rektor har givit oss riktlinjer hur och vad och när vi skall dokumentera. Rektor har beslutat att temat skall dokumenteras för att visa att målen nås.(Sara)

Jag upplever att vi haft ett stort fokus på att skapa en gemensam grund för att vi ska veta vad vi ska titta efter för att kunna avväga vad, hur och när vi ska dokumentera. Vi har både suttit i större forum för vårt område där vi har diskuterat och reflekterat tillsammans men också i mindre forum där vi har använt och utgått ifrån gemensam litteratur för att förankra det i teorin.(Petra)

Under en månad är det bestämt att vi ska extra fokus på ett särskilt område vilket gör att vi lättare håller alla områden levande.(Nina)

Både Petra och Sara beskriver faktorer kring vad som skall dokumenteras som styrs utifrån. Petra menar på att det i vissa fall finns givna ramar av vad som skall dokumenteras som kommer från frågor som kommunen bestämt att förskolan skall fokusera på medan Sofia beskriver hur rektorn beslutat att det är temaarbetet som skall vara i fokus. Petra beskriver också i likhet med Carina att mallen för utvecklingssamtal är en gemensam ram som ligger till grund för dokumentationens fokus. På Petras förskola läggs grunden för fokus utifrån gemensamma diskussioner och reflektioner som förankras i teorin och Nina beskriver att deras fokus ändras från månad till månad för att hålla alla områden levande. Gemensamt för

alla uttalanden är att de beskriver gemensamma ramar och fokus för dokumentationsarbetet som satts inom verksamheten eller utifrån.

4.2.7 Utmaningen att välja vad som skall dokumenteras

En annan utmaning som beskrivs i dokumentationsarbetet är att kunna komma fram till vad det är som skall dokumenteras. Att ha ett tydligt fokus för vad det är som man skall titta efter och vad det är som är viktigt att välja ut för dokumentation upplevs utmanande för några av förskollärarna i studien.

Det kan vara svårt att veta vad som ska dokumenteras.(Sofia)

Vi behöver komma fram till vad det är vi ska dokumentera på varje barns egna lärlogg, blir väldigt stort om man ska dokumentera allting.(Carola)

Sofias beskriver hur det är utmanande att veta vad hon skall fokusera på när det gäller att välja ut vilka tillfällen som skall dokumenteras. Carolas uttalande visar också på en osäkerhet kring att välja ut vad som är viktigast att välja ut när det kommer till barnets dokumentation. Carola beskriver i sitt uttalande ett urval kring vilken dokumentation som skall göras i barnets digitala lärlogg. Gemensamt för de båda uttalanden är att de visar på en osäkerhet kring vilket fokus som är viktigt vid dokumentationen och vilka situationer som skall dokumenteras.

4.3 Resultatsammanfattning

Av resultatet framgår det att dokumentationen av de enskilda barnets utveckling och lärande sker med hjälp av olika redskap. Det går att se kopplingar till historiskt medierande redskap som observation med anteckningar men också att digitala redskap har utvecklats till viktiga verktyg för förskolans dokumentationsarbete idag. När förskollärarna själva styr över val av dokumentationsredskap framträder två olika faktorer som påverkar valet. Det första är hur val av redskap styrs av dokumentationens fokus. Här beskriver förskollärare hur redskapsval beroende av fokus, och redskapsval beroende av tillgänglighet. Resultatet visar också att det i verksamheterna finns förutbestämda redskap där kommunen, rektorn eller förskoleområdet styrt upp ramar kring användande. Kring det praktiska arbetet med dokumentation visade resultatet hur förskollärarna beskriver tiden av den individuella dokumentationen som en utmaning.

När det kommer till dokumentationens innehåll visar resultatet att den individuella dokumentationen kan ha flera olika fokus. Vanligast förekommande är dokumentation av barnets lärande inom verksamhetens tema eller projektarbete. När det kommer till denna typ av dokumentation beskriver förskollärarna hur de ofta utgår från ett grupperspektiv för att sedan lyfta ur det individuella lärandet. Kring planerade aktiviteter förekommer dokumentation som visar lärande kopplat till verksamhetens gemensamt satta läroplansmål.

Dokumentationen kan också vara inriktad mot barnets egna behov, lärande och utforskande. Dokumentation med dessa områden i fokus sker främst i spontana situationer. Det framkommer också att det förekommer gemensamt fokus för vad som skall dokumenteras som kommun, rektor eller förskoleområde tagit fram. Utmaningarna kring dokumentationens innehåll som framkommer i resultatet är att kunna välja ut vad som ska dokumenteras.

5 DISKUSSION

Diskussionskapitlet har delats in i följande rubriker: *Resultatdiskussion*, *Metoddiskussion* samt *didaktiska konsekvenser*

5.1 Resultatdiskussion

Vårt syfte med examensarbetet har varit att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentation av det enskilda barnets utveckling och lärande.

Våra frågeställningar var, *Hur dokumenteras det enskilda barnets utveckling och lärande i förskolan?* samt *Vad är det som dokumenteras i arbetet med att dokumentera det enskilda barnets utveckling och lärande enligt studiens förskollärare?*

I resultatdiskussionen diskuteras resultaten i relation till det historiska perspektivet samt den tidigare forskning som presenterats i kapitlet bakgrund utifrån det sociokulturella perspektivet på lärande och kulturella redskap som kunskapsförmedlare.

5.1.1 Redskap för dokumentation

Vid valet av redskap för att dokumentera det enskilda barnets utveckling och lärande visar resultatet att förskollärarna använder sig av flera olika redskap som oftast väljs utifrån situationen som skall dokumenteras. En av förskollärarna beskriver hur hon ibland kan fotografera men vid andra tillfälle behöva hellre väljer att använda film om fokus i dokumentationen är att fånga kroppsspråk eller samspel. Vid val av dokumentationsredskap kan vi också se att redskapets tillgänglighet spelar en stor roll. Framförallt vid de spontana tillfällen där dokumentation görs är det viktigt att redskapet finns nära till hands och att dokumentationen kan ske i ögonblicket för att inte tillfället skall gå förlorat. Samtliga förskollärare uppger att de dokumenterar det enskilda barnets lärande på digitala plattformar och här uppger flera av förskollärarna att det finns ett beslut taget av området, kommun eller rektor om att redskapet skall användas och hur ofta detta skall ske. Om man ser till tidigare forskning så kan man se en tradition av att det är kommunen eller staten som bestämmer vad och hur det ska dokumenteras och att detta skiljer sig åt under hela 1900-talet och fram tills nu (Johansson ss. 46-50).

Observation som historiskt har varit det dominerande redskapet för dokumentation lever kvar i förskolans arbete som ett sätt att följa barnets utveckling och lärande. Till skillnad från observationer som gjordes under perioden 1930-60-talet, där styrda situationer var det som observerades visar resultatet att observationer nu liksom Johanson (2016 s.50) beskriver från 1990-talet men också från det tidiga 1900-talets förskola främst sker i fri lek och spontana situationer. I likhet med de observationer som genomfördes under 1980-talet där Holmberg menar att dialogpedagogiken var i fokus och mötet med barnet i observationen var viktigt kan vi i resultatet se att samspelet med barnet i situationer som observeras vid flera tillfällen lyfts fram. Förskollärarna beskriver vid dessa tillfällen sig själva som medforskande och att möjligheten till att få ta del av barnets tankar och reflektioner som en viktig del av observationen. Utifrån de tydliga kopplingarna från det historiska tankarna kring observationer i förskolan kan vi på det sätt som Säljö (2005 s.27) se hur de historiskt utvecklade redskapen påverkar förskolan idag och att vi genom att ta del av de erfarenheter och den kunskap som formats över tid utifrån det kan skapa redskap som vi anpassar till rådande förutsättningar och omständigheter. En koppling vi gör är jämförelsen mellan hur förskollärare under 1950-60-talet observerade med hjälp av observationsboxar till att vi idag filmar olika situationer som vi sedan observerar. En skillnad är att när vi idag filmar barnen frågar vi barnen om deras tillåtelse men då observationsboxarna användes så utfördes observationer utan barnets samtycke (Holmberg 2015, s.26).

Ingen av förskollärarna i studien uppgav att de använde sig av de standardiserade skattningsverktyg och dokumentationsredskap som Vallberg-Roth (2015, s.76) beskriver ibland används i förskolans dokumentation av det enskilda barnet utan har valt andra sätt för att följa och dokumentera det individuella barnets utveckling och lärande.

5.1.2 Dokumentationens innehåll

Vi kan i resultatet på samma sätt som Lindgren (2020, ss. 50-51) och Sheridan, Williams och Sandberg (2012, s.15) menar se att dokumentationer som visar i förväg planerade aktiviteter och situationer är vanligast förekommande utifrån studiens resultat. När förskollärarna beskriver hur de arbetar med individuell dokumentation beskriver de framförallt dokumentation av planerade gruppaktiviteter. Det är i dessa beskrivningar inte alltid tydligt på vilket sätt pedagogerna fångar det enskilda barnets egen utveckling och lärande eller om dokumentationerna visar gruppens gemensamma lärande.

Både Johansson (2016, s.161) och Lindgren (2020, s.43) menar att de i sina studier kunde se att görandet ofta hamnade i fokus istället för lärandet vid dokumentation av det enskilda barnets utveckling och lärande. Vi kan dock utifrån hur de deltagande förskollärarna beskriver situationer av dokumentation se att i likhet med Sheridan, Williams och Sandberg (2012, s.25) beskriver är en stor del av dokumentationens fokus riktat mot läroplanens mål och att förskollärarna till stor del använder målen som utgångspunkt för vad som skall dokumenteras. Detta är framförallt kopplat till planerade undervisningstillfällen utifrån

projekt eller temaarbete men kunde även ses till viss del vid dokumentation i spontana situationer.

Eidevald (2013, s.46) menar att det är viktigt att komma ihåg att förskolans syfte med dokumentation är att synliggöra förskolans verksamhet och kvaliteter och vilka förutsättningar dessa ger för barnets lärande. Detta är olikt det syfte som finns i skolan där dokumentation skall visa på huruvida barnet når uppsatta kunskapsmål. Det går i resultatet också se hur ett par av förskollärarna resonerar kring hur de i dokumentationen också fångar de förutsättningar som förskolan verksamhet ger för barnets lärande. Ur ett historiskt perspektiv beskriver Holmberg (2015, s.27) att förskollärare redan på det tidiga 1900-talet i sina observationer letade efter tecken på hur väl hennes eget arbete fungerade genom att i leken observera om barnet tagit till sig det planerade temat. Observationer kring barn med särskilda behov beskrivs också av förskollärare i studien. Till skillnad mot de observationer som Holmberg (2015, s.27) beskriver genomfördes under 1990-talet där barnets brister utifrån ett synsätt att de var ärftliga eller genetiska beskriver förskollärarna att fokus här ligger på vilka förutsättningar förskolan skall kunna skapa för att barnet skall lyckas.

I förskollärarnas beskrivningar av dokumentation i spontana situationer kan vi inte lika tydligt som vid dokumentation av planerade aktiviteter se att det alltid görs en lika tydlig koppling till läroplanens mål eller planerad undervisning. Vi kan vid denna typ av spontan dokumentation till skillnad från den planerade tydligare se att förskollärarna beskriver att det är barnets intressen och behov som styr och att förskolläraren här följer barnet för att få möjlighet att skapa nya upptäckter eller utmana till lärande. Vid denna typ av dokumentation beskriver också förskollärarna sin egen roll som samtalande och medforskande på ett sätt som inte görs i samma utsträckning vid beskrivningar av dokumentation av planerade aktiviteter.

I den spontana dokumentationen förekommer också likt den dokumentation Johansson (2016, s.161) och Lindgren (2020, s.43) beskriver exempel på dokumentation som visar vad barnet kan. Det kan handla om att barnet lärt sig att gunga, ta på sig eller gå på pottan. Kring dessa dokumentationer beskriver de flesta av de deltagande förskollärarna inte heller en koppling till läroplanens mål eller planerad undervisning, det beskrivs inte heller en koppling till hur förskolans verksamhet bidragit till lärandet. Här tolkar vi det som att själva uppnåendet vid denna typ av dokumentation är i fokus och inte processen. Likt den dokumentation med utvecklingspsykologisk inriktning som Sheridan, Williams och Sandberg (2012, s.26) och Insulander-Svärdemo (2014, s.78) beskriver i sina studier handlar här dokumentationen om vad barnen kan eller inte kan. Denna typ av dokumentation har historiskt funnits med länge och följt med över tid i förskolans arbete med att följa det enskilda barnets utveckling och lärande men om man ser på Eidevalds (2013, s.46) påstående om att dokumentationen i förskolan har som syfte att synliggöra förskolans verksamhet och kvaliteter kan denna typ av dokumentation ses som problematisk i dagens förskola.

Att använda sig av aktiviteter i grupp och utgå från gruppdokumentationer i arbetet med att synliggöra även det enskilda barnets utveckling och lärande är en metod som framträder som

ett vanligt tillvägagångssätt i resultatet. Till skillnad från de arrangerade en till en situationer som Lindgren (2020, s.78) beskriver arbetar här istället förskolläraren med aktiviteter för hela gruppen och dokumenterar även det enskilda barnet utifrån dessa situationer. Detta skulle kunna tolkas som att förskollärarna hittat sätt att arbeta med att dokumentera det enskilda barnet utefter förskolans sociokulturella grund som Sheridan, Williams och Sandberg (2012, s.26) och Insulander-Svärdemo (2014, s.78) menar går att se i förskolans arbete med dokumentation av barns utveckling och lärande. En av förskollärarna menade att dokumentationen utifrån en grupsituation underlättade arbetet med att säkerställa att alla barn blev dokumenterade till skillnad från i den spontana dokumentationen.

En av de utmaningar med att dokumentera på individnivå som visade sig i resultatet var att kunna välja ut vad det är som skall dokumenteras. Att ha ett tydligt fokus och kunna välja ut vad som är relevant upplevs som svårt av förskollärarna i studien. Ramar för hur, när och vad som skall dokumenteras beskriver ett par av förskollärarna har diskuterats fram i gemensamma forum på den egna förskolan eller i området. En av förskollärarna beskriver hur förskolan beslutat att arbeta fram riktlinjer för hur ett målområde i läroplanen arbetas med ett i taget under en begränsad period för att underlätta dokumentationens fokus. Att arbeta fram tydliga och genomarbetade strukturer för hur dokumentationsarbetet skall bedrivas tolkar vi utifrån resultatet som en bra strategi då ingen utav de förskollärare som beskrev detta angav att de upplevde vad som skulle dokumenteras som en utmaning i dokumentationsarbetet. En risk som vi skulle kunna se med att dela upp arbetet med dokumentation i målområden under tid är att som både Lindgren-Eneflo (2014, s.143) och Lindgren (2020, s.141) påpekar ett förlorat helhetsperspektiv i utbildningen vilket kännetecknar förskolans pedagogik.

En annan utmaning med dokumentation på individnivå i förskolan som blir tydlig i studien är tid för att kunna följa och dokumentera varje enskilt barns utveckling och lärande. Ett par av förskollärarna menar att det är en svårighet att kunna fokusera på en viss händelse och följa och dokumentera just den då det händer mycket på samma gång i en stor barngrupp. Vi resonerar här kring om det också skulle kunna finnas en koppling mellan dokumentation av gruppaktiviteter till den utmaning med tid till dokumentation på individnivå som resultatet visar då det är mer effektivt att dokumentera alla barn utifrån en gemensam aktivitet än att följa varje barns lärande individuellt. Det går i resultatet också att se hur förskollärare lyfter gruppens betydelse även för individens lärande i enlighet med de enligt Säljö (2014, s.90) sociokulturella perspektivet på lärande och utveckling som utgår från att allt lärande sker i samspel med andra.

5.2 Metoddiskussion

Syftet med vår studie var att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentation av det enskilda barnets utveckling och lärande. Innan vi började vår studie diskuterade vi vilken metod vi skulle välja och eftersom det råder en pandemi i samhället fick

vi ta hänsyn till att vi inte kunde uppsöka förskolor. Vi hade först tänkt att vi skulle gjort intervjuer via telefon där vi kunnat spela in samtalen men det kändes mer tidskrävande för våra respondenter. Enkät eller Self-report är två andra alternativ som finns och då valde vi som metod att göra en self-report studie där man ställer öppna frågor i ett frågeformulär som ger bra med utrymme för uttömmande svar och en annan fördel är att man som respondent svara när man har tid och inte omedelbart som det varit om man skulle ha gjort en intervju.

Nackdelar som vi kunde se med self-report var att man inte kunde ställa några följdfrågor, även Davidsson (2007, ss.71-73) belyser att det inte finns något sätt att ställa följdfrågor till respondenternas svar detta kan även vara en fördel utifrån self-report där det kan vara så att följdfrågor som ställts ibland kan vara ledande frågor som på det viset undvikits helt (Davidsson 2007, s.73).

Det visade sig vara svårt att få deltagare då de redan hade fått många förfrågningar av andra studenter och att de var mitt uppe i utvecklingssamtal och de då ansåg att deras personal inte hade tid att svara på vår self-report. Då vi inledningsvis hade svårt att få respondenter som var villiga att delta i studien valde vi att kontakta förskollärare som vi fått kontakt med under vår utbildning och då fick vi in flera self-reports så vi fick material och underlag för vår studie. En positiv aspekt av self-report har varit att respondenten fått god tid på sig att svara på frågorna vilket har lett till att de svar som vi har fått in med self-report som metod är tillräckliga till att besvara vårt syfte då respondenternas svar bidragit med mycket datamaterial som vi har haft god användning av i vår undersökning. Davidsson (2007, s.79) beskriver att den tid respondenter har på sig att reflektera kring svar på frågor bidrar till att öka studiens tillförlitlighet då respondentens svar blir utförligare.

5.3 Didaktiska konsekvenser

Nedan presenteras slutsatser för yrket och det egna arbetet i relation till det undersökta området.

Genom vår studie har vi fått möjlighet att få ta del av vad förskollärare uttrycker kring arbetet med individuell dokumentation i förskolan och fått en inblick i hur de går tillväga och vad som dokumenteras. Utifrån vårt resultat i studien kan vi dra slutsatsen att förskollärare i sitt arbete med individuell dokumentation använder gruppaktiviteter och gruppdokumentation som en utgångspunkt för att fånga det enskilda barnets utveckling och lärande. En av förskollärarna beskriver hur de genom att de dokumenterar barnen i gruppaktiviteter blir lättare att säkerställa att de ser och hinner med alla barn. Detta skulle enligt oss kunna tolkas som att arbetet med att dokumentera i grupp är en strategi som valts ett tidseffektivt arbetssätt men det kan också ses som en spegling av förskolans sociokulturella synsätt på lärande.

Dokumentationen på individnivå görs också utanför planerade aktiviteter i spontana situationer där förskollärare ser lärande eller situationer som kan utveckla lärande. Vi kan i resultatet se att flera av förskollärarna upplever att det är svårt att i förskolans verksamhet

hinna följa alla barns spontana upptäckande och här finns också en tveksamhet vad de skall välja att lägga fokus.

Att kunna hitta vägar för förskolan att dokumentera varje barns utveckling och lärande ser vi utifrån resultatet som en stor utmaning i förskolan idag. Utifrån läroplanens syfte med den individuella dokumentationen som en grund för att synliggöra vilka förutsättningar förskolan erbjuder och förskolans sociokulturella grund där gruppen är en viktig del gäller det att hitta sätt för dokumentation som följer dessa intentioner. Här tror vi att det är viktigt att förskolan inte går mot skolans tillvägagångssätt kring dokumentation utan genom att ge tid till diskussioner och arbeta fram strukturer som är förankrade i förskolans pedagogik och efter förskolans förutsättningar skapa egna vägar. På så sätt skulle det kunna skapa en tydlighet i hur dokumentation skall gå till och vad som är viktigt vid dokumentation av det enskilda barnet.

I frågan vad som är i fokus vid dokumentation framträder att mål kopplat till projekt och temaarbete och då oftast från läroplanens målområde omsorg, utveckling och lärande i fokus. Detta skulle kunna kopplas till att dessa är de mål som oftast är i fokus under projektet eller temaarbetet. Här tar vi med oss vikten av att inte gå mot ett ämnesinriktat lärande i förskolan utan att sträva efter att arbeta utefter den helhetssyn av lärande som skall präglade förskolans verksamhet.

REFERENSLISTA

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Stockholm: Liber.

Christoffersen, Line & Johannessen, Asbjørn (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Davidsson, Birgitta (2008). *Self report – att använda skrivna texter som redskap*. I: J. Dimenäs (red.) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Eidevald, Christian. (2013). *Systematiska analyser för utvärdering och utveckling i förskolan - Hallå hur gör man*. Stockholm: Liber.

Emilsson, Anette och Pramling-Samuelsson, Ingrid (2012). Jakten på det kompetenta barnet, *Nordisk barnehageforskning* 2012 vol 5, nr 21, sid 1–16.

Elfström, Ingela (2013). Uppföljning och utvärdering för förändring: pedagogisk dokumentation som grund för kontinuerlig verksamhetsutveckling och systematiskt kvalitetsarbete i förskolan. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Eriksson, Marie. (2015). *Med luppen på verksamheten-att systematiskt utveckla förskolans arbete*. Stockholm: Lärarförlaget.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber.

God forskningssed. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Holmberg, Charlotte (2015). Så är det ju - den blir aldrig färdig!: En etnografisk studie om förskolepedagogers arbete med pedagogisk dokumentation. Diss: Stockholm : Stockholms universitet, 2015. Stockholm.

Insulander, Eva och Svärdemo, Eva (2014). Vilken kunskap erkänns i det systematiska kvalitetsarbetet? *Tidskrift för nordisk barnehageforskning*, 2014.

Johansson, Eva M. (2016). Det motsägelsefulla bedömningsuppdraget: en etnografisk studie om bedömning i förskolekontext. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2016. Göteborg.

Kihlström, Sonja (2007). *Intervju som redskap*. I: J. Dimenäs (red.) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. (1. uppl.) (s. 47). Stockholm: Liber.

Lenz Taguchi, Hillevi. (2000). Emancipation och motstånd-dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan. Doktorsavhandling, Lärarhögskolan i Stockholm. Institutionen för individ, omvärld och lärande.

Lindgren, Ann-Charlotte. (2020) Med uppdrag att dokumentera de yngsta barnens lärande - en verksamhetsteoretisk analys av förskolors dokumentation. Diss: Malmö universitet. Malmö.

Lindgren-Eneflo, Elisabeth, (2014). Dokumentationens dilemman: förskollärare samtalar om pedagogisk dokumentation. Lic.-avh. Umeå : Umeå universitet, 2014. Umeå.

Läroplan för förskolan, Lpfö 18 (2018). Stockholm: Skolverk.

Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Roos, Carin (2014) *Att berätta om små barn - att göra en minietnografisk studie*. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Sheridan, Sonja, Williams, Pia och Sandberg, Anette (2012). Systematic quality work in preschools. *International Journal of Early Childhood*, 2012.

Skolinspektionen (2011). Förskolans pedagogiska uppdrag. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket (2020), *Dokumentation i förskolan*.

SOU 1972:26. Förskolan. Del 1. Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning. Stockholm: Allmänna Förlaget.

Säljö, Roger, (2005) *Lärande och kulturella redskap, om lärandeprocesser och det kollektiva minnet*. Norstedt Akademiska förlag.

Säljö, Roger, (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Säljö, Roger. (2015). *Lärande. En introduktion till perspektiv och metaforer*. Malmö: Gleerups.

Vallberg Roth, Ann-Christine (2012). Bedömning i förskolors dokumentation – fenomen, begrepp och reglering. *Pedagogisk Forskning i Sverige* årg 19 nr 4-5 2014.

BILAGOR

Bilaga 1 Missivbrev

Informationsbrev till dig som informant.

Hej!

Vi är två studenter Malin Bengtsson och Marie Karlsson som studerar sista terminen på Förskolläraryrket för pedagogiskt verksamma vid Högskolan i Borås. I samband med vårt examensarbete undrar vi om du skulle vilja ta dig tid att svara på några frågor i vår self-report. En self-report är ett skriftligt frågeformulär med öppna frågor som deltagarna svarar på. Self-reporten kommer att ligga till grund för vår undersökning.

Syftet med examensarbetet är att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentation av det enskilda barnets lärande och utveckling i förskolans utbildning. Deltagandet är frivilligt men vi är mycket tacksamma om du tar dig tid att svara.

Det är viktigt att ni som deltar i vår undersökning vet att vi utgår ifrån forskningsetiska principer vilka är följande:

Informationskravet som innebär att vi som utför undersökningen informerar de berörda personer som väljer att medverka vilket syfte undersökningen har. Samtyckeskravet vilket innebär att de personer som väljer att delta i undersökningen själva har rätt att bestämma över sin medverkan. De som deltar har även rätt till att bestämma om de vill avbryta sin medverkan, vilket vi som utför undersökningen måste acceptera om detta skulle uppstå. Konfidentialitetskravet som innebär att obehöriga inte ska kunna ta del av uppgifter som berör dig som privatperson. Personer utifrån ska inte kunna känna igen vem som sagt eller gjort vad. Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlats in om er endast används i vår undersökning, dessa uppgifter har vi inte rätt att lämna vidare för kommersiellt bruk.

Det tar cirka 20-30 minuter att besvara frågorna. Den ifyllda enkäten samlas ihop i det medföljande kuvertet och vi skulle behöva få in svaren senast den 30 april då vi kommer för att hämta kuvertet. Din medverkan har stor betydelse för vår undersökning.

Om du har några frågor får du gärna kontakta oss antingen via mejl eller telefon.

Tack på förhand!

Malin och Marie

Malin Bengtsson tel: XXXX-XXX XXX eller

Marie Karlsson tel: XXXX-XXX XXX

2

Beskriv hur har ni kommit fram till hur ni skall arbeta för att dokumentera varje barns utveckling och lärande? Exempelvis val av metod, tillvägagångssätt.

3,

Förskolans läroplan (Lpfö 18) kapitel 2 är uppdelad i fyra områden, normer och värden, Omsorg, utveckling och lärande, barns delaktighet och inflytande samt förskola och hem. Finns det områden som ni dokumenterar mer ofta eller mer sällan? I sådana fall vilka och utveckla varför tror du att det är så?

4,

a, I vilka situationer upplever du att ni dokumenterar det enskilda barnets utveckling och lärande ? Beskriv gärna en typisk situation.

b, Hur väljer ni ut vilka situationer och vad som skall dokumenteras?

5,

Upplever du några utmaningar kring arbetet kring hur ni dokumenterar varje barns enskilda lärande och utveckling och vad som skall dokumenteras? Beskriv på vilket sätt.

Tack för din medverkan!

Malin Bengtsson & Marie Karlsson

Bilaga 3 Samtyckesblankett

HÖGSKOLAN
I BORÅS

HÖGSKOLAN I BORÅS

Förskolläraryr utbildning för pedagogiskt verksamma 2021-04-25

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig Som en del av kursen 11FB75, Examensarbete; Att utforska pedagogiskt arbete för förskollärare vid Högskolan i Borås utför vi en studie med syftet att undersöka hur förskollärare beskriver att de arbetar med dokumentation av det enskilda barnets utveckling och lärande.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke).

Uppgifterna kommer att användas av oss samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är nödvändiga. Resultatet av studien kommer att sammanställas i oidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se